

בעצתך תנהני

תגובות ותרומות ניתן לשלוח לת.ד. 4150 מודיעין עילית או לטל: 054-8407520

השאיפה להיות "גדול"

שאיפה לגדלות - או לכבוד?

מי שמנסה באמת לבהות אב הוא נשואפי הכבוד שהגדולים נוזלים, או משואפי הגדלות שהם זכו להניע אליה, ישאל את עצמו כמה שאלות:

א. כשהוא שומע על אדם גדול מאור שמשוט מה לא התפרסם, נהיה דמויות רבות כאלו עד מאד, האם הוא חש בקיפוף צעיר? אם כן, כנראה, מקורו של הצער הזה הוא המישש שאולי זה גם כן מה שיקרה לו לבסוף. ניתן להוסיף ולשאל: האם הוא מוכן לקחת במחל להדיק "גדול" מהסוג הזה שאף אחד לא שמע עליה, או שהוא זקק לחקירה דוקא את הגדולים המפורסמים?

ב. כשהוא שומע על גדולי הרוחות שבחלו בפרסום והצריפו להשאר בפיתוח, האם הוא מצליח לחזות עימם, או לא? אם לא, פירוש הדבר שהוא אותם בחולט כבוד, ולא יתכן ששאיפתו להיות "גדול" לא בניה על מה שהוא כל כך אהב.

ג. כאשר הוא רואה ושומע על אנשים גדולים ממנו, בתורה וראיה, האם זה גורם לו לחלשה? לתחושת ייאוש דק? אם כן, פירוש הדבר שהוא מבסס את עבודתו על הרצון להיות "גדול" המקבל כבוד, ולכן כשיש לו נקמה הוא מרגיש שהדבר מאיים עליו.

קצורו של דבר, חלק מן השואפים "להיות גדולים" שואפים בסתר ליבם לקבל את כבוד הטלכים שהם נחלים.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

יהיו שיאמרו, נכון, ומה רע בכך? הרי מתוך שלא לשמה בא לשמה! מתוך הרצון לזכות בכבוד ונאמן ללסד היטב, וכך נזכה להיות גדולים באמת!

אולי צודקים הטוענים כך. בודאי מותר ללמוד שלא לשמה, וכשנבאים לעוד צעדים ללמוד יתכן וזו הדרך היחידה למשוך אותם לתורה. גם בגמרא נב"ם פה). מצאנו שרבי אלעזר בן רבי שמעון השתמש בדרך זו לקרב אל התורה בחור צעיר, אלא שעדיין יש לבחון האם צריך לתנן לשאיפה להיות ראש ישיבה או רב שבון, שזהו שאיפה יותר ברה השנה, מאשר "להיות גדול" שזה דבר מסור סיכור כמעט. מלבד זאת, בשאיפה להיות "גדול" ישנן כמה וכמה בעיות. קשות ובעיות משקל, ולכן, מי שכבר טעם טעם לימוד וזכה לקשר עם תורה, עליו לעזוב את המחשבה הזו מיד, ויפה שעה אחת קודם.

מרת:

השאיפה לזכות לגדלות היא אכן יסור כדרך הגדילה של בן תורה.

כולנו שמענו בחינתו בישיבה קטנה את המשפט "הולכם יהודים להיות גדולים בישראל", במרומה שאין תוספות מפורסם יותר מן התוס' בכתובות (מג. ד"ה "אריטא") שכתבו, "דרך הוא כהולך ללסד שנעשה אדם גדול".

יצו משפט ידוע (שהטביע אותו בצביא גוי, אולי נפוליאון) שרק מי שישאף להיות גדול יהיה חייל טוב. התפיסה הזו מתורשת בליבנו מגיל ילדות, ואנו מנחילים אותה גם לרווחה הבאים.

ברם, גרמה שבשנים האחרונות חל טשטוש כמשמעות המילים "גדול בישראל", ובעקבות כך, כאשר הצעיר המטורע מחליט שהוא ידעה להיות "גדול", מסתתרת בזה לפעמים הטעיה עצמית.

"גדול" - מה?

במושג "גדול" יש שני חלקים. שני מערכות לא קשורות כלל זו לזו. יש כאן חלק של גדלות פנימית אמיתית. חיים עם הקב"ה, שקיעות בלימוד התורה הקדושה, עבודה ה' ללא פשרות, קירבת אלוקים. חלק זה, אגב, קיים לא רק אצל הגדולים שחמוגותיהם מתפרסמות בעליות ותמימותיהם מתגלות בציתונים, אלא גם אצל צדיקים שאיש במעט לא ידע עליהם דבר.

ישנה מערכת נוספת, המציתה את הדמיון.

מקודם מבטו של צעיר ממרע, להיות "גדול" זהו דבר קורץ ביותר: כבוד מלכים. שליטה מלאה עצמה במקור הכוח של הציבור התודי, תמנוח וכוונות בעיניו ער בלי די, תיאורים מלאי חרות קורש בעליות הצדקה, שירת ייפים מרגש בכל חתונה ואידוע, קבלות קהל, משבקים, נהג צמוד חיים, ועוד ועוד. (יש להרגיש, שאין הכוונה תלילה וחס לתאוד נקודת מבט של גורלי ישראל. פשוט ובדור שבציניהם כל העץ הוא רק טיודח מציקה הגדולה את נאגם. הכוונה היא לתאר את נקודת מבטו של אדם ששנים שאינו מרגיש כלל שיכבוד סביבו).

רבים מנסים לשכנע את עצמם שהם לא מתכוונים כלל להיות גדולים מהסוג הזה. הם מחפשים רק להיות עבדי ה'. כמובן שמתמא אם הם יצליחו באמת הם יקבלו כסוף את כל הכבוד הזה, אבל הם כלל לא חפצים בזה. הם מתכוונים אך ורק לגדלות אמיתית.

ישנם כאלו שאכן נוהי כוונתם הטובה, לשם שמים כלכד, ואשרי חלקם, אבל לא כלם נמנים עליהם.

המעשים הבאים בעקבות השאיפה הזו הם מעשים שהנורמה היא זו: להיות "לא אני", כמה שיותר. כל המרבה להתרחק מעצמו, לא להיות "מה שהוא" אלא מה שהוא קרא בספרים על גדולים ושתלק גדול מהם הינם פרי דמיונם של הסופרים, ועל אחריותם בלבד, הרי זה משובח.

התרצות היא, שאדם כזה לא נותן לעצמו מנוחה כשהוא זקוק לזה, משום שאסור לו להיות מה שהוא באמת, כי אז הוא לא יהיה גדול. הוא לא מרשה לעצמו להתרגש / להתרגז / לאהוב את ילדיו וכדומה, כי אז הוא אנושי ואנושי מדי. הוא מנביח את כל מייד על כמה, לברש בגדי שחקן, במטרה למצוא תן בעיני הצופים הדמיוניים המביטים בו מבער למשקפת של סיפורי הגדולים.

הוא לא מנסה לראות מה ה' דורש מעצמו באופן אישי, כל מעניני נטונים לנטיין עקר לחקות את טרן מלזני ונורן מלזני. הוא לא יסכים להורחת ביע לבין עצמו בחולשות שלו, וישכנע את עצמו בכל כוחו שהוא אוחז בדרגות שאין לו שייכות אליהן כלל.

סיפורי הגדולים נעשים למורי דרכו, אין שכל ישר, אין טיפת התבוננות מהם כישרונו האישיים ומה הוא מסוגל לעשות. הוא מאושר כאשר נדמה לו שהוא שבח מספר טלפון של גיסו, כי י. מראה שהוא מנותק מהעולם הזה. (למרות שהסיבה שהוא שבח היא שכבר הרבה וכן הוא לא ריכז איתו...) הוא בשום אופן לא דורך במבולת, או עושה תיקונים בבית, כי זה לא מתאים לסיפורי המרישות שסופרים על הגדולים.

במקום להשקיע את כוחו בעיבוד החלקה שנתן לו ה' ומצפה רק לו, הוא מצפה אותה בכלותי הליום מבריקים ומנסה לרחף מעליהם.

הוא לא מקשיב לתולדות של אשתו, מתכנן לערכיה, ולא מנסה לתסמן בה. היא הרי אשתו של גדול הרור, ומצפים ממנה להקריב קצת. הוא לא מנסה להכיר את הילדים שלו כמוח שהם, אלא מעדיף לצפות אף אותם במעט נדליות דמיוני, כיאה לבני של גדול הרור. הוא רורש מהם דרישות לא הגיוניות, מצטח מהם להתמדת לא מציאותית, ולהיות תמיד "מספר אחרי" בכל מקום. (גם אם הוא לא אומר להם כלום, הם חשים בכך היטב.) והנורע ביותר, שהוא מונח אף אותם, כהרגשה אישית מצדו, להיות מווייפים, לא להכיר את עצמם ולא לרצות להיות מה שהם, אלא להיות מה שתסופרים והולידו לטור על גדולי הדור.

יתכן והדברים מוגזמים במקצת, אך ניתן להתנצל בלשוננו הנהב של מרן והחז"א (אמונה ובטחון סוף ב' אור ד'): "הגבול המקצה לנו והעלות הרבדים על הספר, כל בהעלתנו את הגנות על הספר, באדם ה'ברים הלוחטים ומטפחים על פנינו".

לסיכום: השאיפה להיות "גדול" טומנת בחובה שאיפה לכבוד, ועלולה לגרום נזקים רבים. על כן, מי שהסוגל להתחמם מעל השאיפה הזו, הנמוכה למדי, ולהציב לעצמו מטרות שתורו לשאוף אליהן - כגון לדעת ש"ם, להיות כקי בטושיני, להכיר ספרים וכדומה - אשרי חלקו, כי שחקן בכל נאה לשלא לשמה - יש לשקלל אם עדיף לו להציב לעצמו מטרות בנות השנה, כמו רב שבתה, מציצ או רימ בישבה, שיחיו אוו יותר ויתכבדו אותו פחות, מאשר להציב מטרות פרטילאית חסרת סיכוי.

מי ששאיפתו בחיים להיות "גדול", מוכרח שרק הוא יהיה גדול, ולא אחרים, כי אם יהיו עוד אלף כמותו, הוא יאכזר את כל האסקט, אף אחד לא יסתכל לכינונו, בימוצח"ה הוא כבר לא ישב, נמצא, שהוא רואה בכל לומד, ובפרט לומד בהתמדה ובצל כשרון, אויב פרסנציאלי, והוא מייחל בכל ליבו שכולם יהיו בטלנים חזק מסנו.

בעיה נוספת: מי שחזי שאיפתו בחיים נעשה לתולה כבוד, כל מתמאה שחזא מקבל גורמת לו אושר עצום כי היא מראה לו שהוא בדרך הנכסחת, וכל ביקורת שהוא טופס וטרסת לו את כל עחיד הרמיוני, שנתיים אחרי ההתננה הוא מרמין כבר את ה"שטעלע" הנכסף, וכשהוא מבושש לבוא הוא נפשות מוכא וחסר תחלה. כאשר הוא מקבל סוף סוף בגיל שלשים וחמש משרות ר"מ בשיעור ב' בשיבה קטנה, הוא מרגיש תסכול עצום על כך שלא מכירים אותו בראי, מצד שני מפצמת בו התקוה שהמשרה הזו היא רק תחילת הדרך. אחרי שנתיים הוא כבר חותר למצוא את השטעלע הזכא, הגבוה יותר בסולם. מחפשו גורשות, ואינו מוצא.

במקרים רבים התסכול מופנה על ראש הילדים שלו. אם הוא לא הצליח להחטוט, לפחות הם יתפרסמו, וכולם יבינו סוף סוף מי זה אבא שלהם... ההוצאה היא, שהוא מצפה מהם ציפיה לא מציאותית: התמדה מוגזמת, חוסר התעניינות במשחקים, וכדומה. כאשר הציפיות לא מתממשות, הוא כועס עליהם שהם מקלקלים לו את החבניות, הוא טובל, והם טובלים כשליים.

בך חולשות השנים, עמוסות רמיונות, אכזבות, נפילות, וכאבי לב.

בעיה נוספת, שלישית: כולנו מכירים את הנדלים באנשים מרוגזים מעט, אשר הכבוד שהם ווכים לו כלל וכלל לא מרבה אל ליבם. הם היו מעדיפים להיות צדיקים נסתרים. (אלא שהם חפצים לזכות את הרבים.) אם כן, כל מי שמתכנן להיות גדול, יודע בעצם במעמקי ליבו, שכאשר הוא יממש סוף סוף את חלומו הוא יצטרך להיות בדרגה כזו שהוא לא יהנה מההתעששות החלום. החלום הזה, איפוא, הוא מזויף מתוכו. ננסה לרמין איך נראה אדם שתולם לטוס סעס במטוס, כאשר הוא יודע שהטיסה במטוס תגרום לו לחרדות.

בעיה דמיונית

ישנה בעיה נוספת, יתכן והיא הזמורה ביותר, כהצבת המטרה "להיות גדול":

הפושט "גדול" כפי שהוא מצטייר בעינינו, נראה משהו שמעבר להשגתנו. איננו יודעים מה עשיית הדיוק רשכיל לזכות לכהן הזה. הרי ישנם כאלו שיריעותיהם נלמדוהם הינם כשל כמה מגדולי הדור, ואף על פי כן הם לא חשכים במתעצנתית, אנהנו מבטים שזה כנראה איוו שהיא שלמות בכל התחומים, משהו מעולם הטלאכים.

השאיפה להיות "גדול" היא לא שאיפה למשהו מוגדר כמו "לדעת ש"ס", אלא שאיפה למשהו פרטילאני, שההגדרה היחידה שאנחנו יכולים להניח אותו היא: "לא אנחנו". כלומר השאיפה היא להיות "לא אני". מה כן? איננו יודע בדיוק.

* יש להדגיש שהמציאות מהארת כאן היא קיצונית, והרצנה רק לצורך הדגשה הנזקים העלולים להגרם מדרך זו.